1-Meting | Maatschappelijk draagvlak voor de hervestiging van de wolf in Nederland

Rapportage

Rebecca van der Grient, MSc
drs. André Kamphuis
B6797
December 2020

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

motivaction
research and strategy

Inhoudsopgave

Achtergrond en onderzoeksopzet 3

Hoofdconclusie en ondersteunde conclusies 5

Resultaten 12

- Leeswijzer 13
- H1: Draagvlak voor de wolf licht gedaald 15
- H2: Wolven zorgen voor overlast 21
- H3: Vraag om ander beleid groeit 27

Bijlagen 32

- Achtergrond informatie 33
- Verschillen tussen CEBUCO-indelingen 34
- Onderzoekstechnische informatie 36
- Ongewogen en gewogen data 37

Achtergrond en onderzoeksopzet (1/2)

Op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: het ministerie van LNV) heeft Motivaction International B.V. voor de tweede keer een onderzoek uitgevoerd naar het maatschappelijk draagvlak voor de hervestiging van de wolf in Nederland. Dit onderzoek is (grotendeels) een herhaling van het onderzoek dat is uitgevoerd in januari 2020. Op dat moment had het dier zich voor het eerst in lange tijd zich weer in ons land gevestigd. Sindsdien hebben wolven meerdere malen vee aangevallen en gedood. Dat wolven dit kunnen doen is een belangrijk argument van tegenstanders van de vestiging van de wolf.

Het ministerie van LNV wil graag weten in hoeverre het draagvlak is veranderd ten opzichte van begin dit jaar, en of de aanvallen daarop van invloed zijn. Daarom heeft het ministerie van LNV Motivaction verzocht het onderzoek gedeeltelijk te herhalen. De doelstelling van dit onderzoek is als volgt geformuleerd:

Vaststellen of en hoe het draagvlak voor de hervestiging van de wolf veranderd is ten opzichte van januari 2020

Onderzoeksvragen die voortvloeien uit deze doelstelling zijn:

- In hoeverre is het draagvlak voor de vestiging van de wolf veranderd ten opzichte van begin 2020?
- In hoeverre zijn de recente aanvallen van wolven op vee van invloed op het draagvlak?
- In hoeverre zijn er verschillen in draagvlak tussen bewoners van gebieden waar wolven voorkomen en bewoners van andere gebieden?
    - In hoeverre zijn deze verschillen toe- of afgenomen?

Achtergrond en onderzoeksopzet (2/2)

Doelgroep, steekproef en representativiteit

De doelgroep voor dit onderzoek is de Nederlandse bevolking. Er is een representatieve steekproef gerealiseerd van n=2.014 Nederlanders van 18 tot en met 80 jaar. De steekproef is representatief voor leeftijd, geslacht, opleiding, Nielsen-regio, Mentality-milieus* en interacties tussen deze variabelen.

**Mentality-milieus zijn segmenten van de bevolking met een eigen waardenoriëntatie en kijk op het dagelijks leven.*

Vragenlijst, dataverzameling en veldwerkperiode

De vragenlijst is in samenwerking met betrokkenen vanuit het ministerie van LNV opgesteld. De vragenlijst van januari 2020 vormde de basis voor het huidige kwantitatieve onderzoek. Respondenten ontvingen per e-mail een uitnodiging met daarin een link naar de online vragenlijst van 13 vragen. Het veldwerk vond plaats in de periode van 26 oktober tot en met 3 november 2020.

Hoofdconclusie en ondersteunende conclusies

Hoofdconclusie

Het draagvlak voor de wolf is licht afgenomen, maar nog steeds aanzienlijk. Sinds de wolvenaanvallen van afgelopen zomer denken meer Nederlanders dat wolven voor overlast zorgen en vee eten. Mogelijk is daarom de roep om wolven tegen te houden licht toegenomen.

Draagvlak voor de wolf licht gedaald, maar dit heeft geen effect op de intentie om de natuur in te gaan.

- Het draagvlak voor de wolf in Nederland is iets afgenomen.
- Toename in aantal aanvallen op schapen door wolven heeft weinig invloed op de eigen mening over de wolf.
- Voorstanders noemen vaker dat de wolf een verrijking is voor de Nederlandse natuur.
- Tegenstanders noemen vaker dat wolven vee eten en geld kosten.
- Intentie om gebieden waar wolven voorkomen te bezoeken niet veranderd sinds januari.

Meer Nederlanders denken dat wolven voor overlast zorgen en schapen eten.

- Beleving dat de wolf voor overlast zorgt toegenomen.
- Beschermde status van wolf beter bekend.
- Nederlanders denken vaker dat wolven vooral schapen en geiten eten als ze dichtbij deze dieren leven.
- Wolf vormt volgens Nederlanders nog steeds geen bedreiging voor de mens.
- Meer Nederlanders hebben iets over wolven vernomen.

Vraag om wolven tegen te houden bij de grens neemt toe, maar nog altijd meer steun voor het toelaten van wolven in Nederland.

- Natuurorganisaties en natuurbeheerders ‘in the lead’ bij het wolvenbeleid volgens Nederlanders.
- Iets meer Nederlanders hebben vertrouwen dat de herintroductie van de wolf veilig gebeurt.
- Helft wil nog steeds dat het mogelijk wordt gemaakt dat wolven naar Nederland komen, maar steun is afgenomen.
- Meer Nederlanders vinden dat boeren financieel gecompenseerd moeten worden om hun vee te beschermen.

Ondersteunende conclusies (1/4)

Helft van de Nederlanders ziet de wolf graag naar Nederland komen; draagvlak t.o.v. januari iets verschoven naar 'niet welkom'

- De mate waarin Nederlanders vinden dat de wolf welkom is in Nederland is gedaald van 57% maar 54%. De meesten zijn dus nog positief over de terugkeer.
- Daar tegenover staat een groep Nederlanders die de wolf liever niet in Nederland ziet. Deze groep is gegroeid van 18% naar 23%.
- 68% geeft aan dat hun mening niet is veranderd sinds er meer wolven voorkomen in Nederland en ze meer schapen aanvallen. 17% geeft aan dat zij negatiever over wolven zijn gaan denken en 8% is juist positiever over wolven gaan denken.

Ook onder inwoners van 'wolvengebieden' nam het aantal voorstanders iets af (52% vs. 59%). Het aantal tegenstanders bleef gelijk (25%).

Voorstanders vinden vaker dat de wolf een verrijking is en voor natuurlijk evenwicht zorgt

- Nederlanders die vinden dat de wolf welkom is in Nederland, verklaren hun mening met name met de volgende argumenten: de natuur bepaalt zelf of de wolf hier kan leven (67%), de wolf is een verrijking voor de Nederlandse natuur (61%) en wolven zorgen voor een natuurlijk evenwicht in de natuur (59%).
    - In vergelijking met januari noemen minder Nederlanders als argument voor de terugkeer van de wolf dat de natuur zelf mogelijk maakt dat de wolf hier kan overleven (67% vs. 71% in januari) en dat de wolf een inheems dier is (43% vs. 52% in januari).
    - Vaker dan in januari noemen Nederlanders als argument dat de wolf een verrijking is voor Nederland (61% vs. 53% in januari) en dat de wolf voor een natuurlijk evenwicht zorgt in de Nederlandse natuur (59% vs. 53% in januari).

Tegenstanders noemen vaker als argument dat de wolf schapen eet en schade veroorzaakt

- Nederlanders die tegen de wolf zijn, geven met name als verklaring dat wolven schapen, geiten en kippen eten (61%), wolven geen natuurlijke vijand hebben waardoor er te veel kunnen komen (48%) en omdat ze vinden dat er in Nederland te weinig ruimte is voor wolven (46%).
    - In vergelijking met januari noemen Nederlanders (veel) vaker als argument dat wolven schapen eten (61% vs. 42%), wolven geen natuurlijke vijand hebben in Nederland (48% vs. 41%), wolven geld kosten vanwege de schade die ze veroorzaken (42% vs. 28%), wolven in afgeschermde gebieden horen te leven (23% vs. 15%) en dat de aanwezigheid van wolven een mogelijk negatief effect heeft op het toerisme (15% vs. 9%).

Specifieke resultaten voor de groep inwoners van gebieden waarin wolven in het afgelopen jaar schapen hebben gedood.

Ondersteunende conclusies (2/4)

De intentie om natuurgebieden te bezoeken waar wolven voorkomen is niet veranderd ten opzichte van januari

- Net als in januari geven zes op de tien Nederlanders (59%) aan dat zij, in natuurgebieden zouden recreëren waar wolven voorkomen. 23% zou dit niet doen.

De bezoekintentie onder inwoners van wolvengebieden bleef ook stabiel (60%).

Geen verandering in de perceptie of er ruimte is voor de wolf in Nederland, maar perceptie dat de wolf voor overlast zorgt is toegenomen

- De mate waarin Nederlanders vinden dat er voldoende of onvoldoende ruimte is voor wolven, is onveranderd. 56% denkt dat er genoeg ruimte is (versus 55% in januari) en 37% denkt dat er onvoldoende ruimte is (vs. 35% in januari).
- De mate waarin men denkt dat wolven voor overlast en/of schade zorgen is toegenomen. In januari gaf 48% aan dat enkele roedels in Nederland (waarschijnlijk) voor overlast zorgen. In oktober is dat 61%. Ook de perceptie dat een enkele wolf voor overlast zorgt, is gegroeid (van 18% naar 27%).

De beleving dat een enkele wolf of meerdere wolven voor overlast en/of schade zorgen, nam ook toe onder inwoners van wolvengebieden (enkele wolf: 28%; meerdere wolven: 61%).

Beschermde status van wolven beter bekend, maar groeiend misverstand over eten van vee

Het kennisniveau van Nederlanders over de wolf verandert. Over het algemeen vormen meer Nederlanders een mening over de wolf dan in januari. Dat wil zeggen dat minder Nederlanders ‘geen mening’ hebben over de wolf.

- Nederlanders weten nu beter dat de wolf in Europa een beschermd dier is (74%) dan in januari (58%).
- Ten opzichte van januari zien we verschuivingen in de ideeën over het eetgedrag van de wolf: 21% denkt dat het *niet* klopt dat wolven incidenteel schapen eten (vs. 12% in januari), 14% denkt dat het *niet* klopt dat wolven in Europa met name reeën, zwijnen en kleine knaagdieren eten (vs. 8% in januari) en 61% denkt dat het klopt dat wolven die dichtbij vee leven met name vee eten (46% in januari). De meeste Nederlanders geloven overigens dat wolven incidenteel schapen eten (64%) en met name wild eten (60%). Deze beleving is onveranderd t.o.v. januari.

Specifieke resultaten voor de groep inwoners van gebieden waarin wolven in het afgelopen jaar schapen hebben gedood.

Ondersteunende conclusies (3/4)

Driekwart van de Nederlanders geeft aan dat wolven geen bedreiging vormen voor de mens

- Ten opzichte van januari geven iets meer Nederlanders aan dat het *niet* klopt dat aanvallen op mensen vaker voorkomen als wolven dichtbij mensen leven (57% vs. 53%). De beleving dat wolven een bedreiging zijn voor mensen, is onveranderd. 76% meent dat wolven geen bedreiging vormen voor de mens.
- 77% weet (correct) dat wolven schuwe dieren zijn (tegenover 9% die meent dat wolven geen schuwe dieren zijn).

Driekwart (76%) van de inwoners van wolvengebieden geeft aan dat wolven schuwe dieren zijn en dus in principe geen mensen aanvallen. Er is een kleine groei in het aantal inwoners dat gelooft dat dit *niet* klopt (6% in januari vs. 9% in oktober).

Natuurorganisaties, natuurbeheer en de Rijksoverheid bepalen volgens Nederlanders wat er met wolven in Nederland gebeurt

- Volgens Nederlanders zijn het natuurorganisaties (59%), beheerders van natuurgebieden (51%) en de Rijksoverheid (45%) die bepalen wat we in Nederland met wolven doen.
- Volgens 31% bepalen de provincies het beleid en 19 noemt de Europese Unie.

Inwoners van wolvengebieden wijzen dezelfde partijen in dezelfde mate aan als degenen die het beleid bepalen (natuurorganisaties: 58%; beheerders van natuurgebieden: 51%; overheid: 45%).

Iets meer Nederlanders hebben vertrouwen dat de herintroductie van de wolf veilig gebeurt

- 67% heeft er vertrouwen in dat de overheid voldoende oog heeft voor de veiligheid van mensen als het gaat om de aanwezigheid van de wolf in Nederland. Dat zijn er iets meer dan in januari (63%). 9% heeft geen vertrouwen in de overheid.
- Ten opzichte van januari vinden Nederlanders iets vaker dat de overheid tijd en geld in het onderwerp de wolf moet steken (38% vs. 34% in januari). 20% vindt dat de overheid zo min mogelijk middelen moet steken in de wolf. Dat aantal is gelijk aan januari.

Inwoners van wolvengebieden hebben meer vertrouwen in de overheid (66%) dan in januari (61%). Een op de tien

Specifieke resultaten voor de groep inwoners van gebieden waarin wolven in het afgelopen jaar schapen hebben gedood.

Ondersteunende conclusies (4/4)

Meesten willen nog steeds wolven naar Nederland, maar steun is afgenomen

- De meeste Nederlanders willen dat er niets veranderd aan het wolvenbeleid en dat deze blijft zoals die nu is (58%). De roep om te veranderen is echter toegenomen (van 14% naar 22%).
- De helft van de Nederlanders wil dat de overheid zorgt dat wolven naar Nederland komen (50%). Iets meer Nederlanders dan in januari willen echter dat de wolf hier niet naartoe komt (31% vs. 28%). Vaker dan in januari willen Nederlanders dat wolven worden tegengehouden/weggejaagd (21% vs. 14% in januari) of dat wolven worden gevangen en teruggebracht naar Duitsland of Polen (23% vs. 18% in januari). Ook de steun voor het doodschieten van de wolf is iets toegenomen (van 6% naar 9%). Een meerderheid van de Nederlanders is nog steeds tegen al deze anti-wolf maatregelen.

De mate waarin inwoners voor of tegen bepaald beleid zijn in oktober, verschilt niet ten opzichte van het Nederlands publiek. Ook onder inwoners is het aantal voorstanders voor het tegenhouden van wolven gegroeid ten opzichte van januari.

Meer Nederlanders vinden dat boeren financieel gecompenseerd moeten worden om hun vee te beschermen

- 84% vindt dat de overheid boeren (deels) moet betalen om schade van wolven te voorkomen. Dat zijn aanzienlijk meer Nederlanders dan in januari (68%). De meesten (51%) vinden dat de overheid de kosten deels moet betalen en 33% vindt dat de overheid de kosten volledig op zich moet nemen. De steun voor het volledig betalen is gegroeid (22% in januari).

Onder inwoners van wolvengebieden is de steun voor het compenseren van boeren voor het nemen van preventiemaatregelen tegen wolven toegenomen (84% vs.77%injanuari). De mate van het deels compenseren is vrijwel gelijk

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten doen wij de volgende aanbevelingen:

Hoe vaak eten wolven schapen?

In het huidige onderzoek valt op dat meer Nederlanders geloven dat wolven (vaak) schapen en ander vee eten, en dat ze voor overlast zorgen. We vermoeden dat dit beeld invloed heeft op het draagvlak voor de wolf in Nederland. Deskundigen op het gebied van wolven geven aan dat er een verschil is in eetgedrag van gevestigde wolven en zwervende wolven, waarbij geopperd wordt dat gevestigde wolven met name op wild jagen en dus niet schapen aanvallen. Omdat het eetgedrag van wolven een gevoelig punt is in de samenleving, adviseren wij het ministerie om **te investeren in voorlichting over het eetgedrag/eetpatroon van wolven**.

Wie is verantwoordelijk voor de wolf ?

In het vorige rapport gaven we al aan dat Nederlanders niet goed op de hoogte zijn dat de provincies verantwoordelijk zijn voor het beleid en communicatie rondom de wolf. We gaven toen het advies om hier, bijvoorbeeld via instanties en natuurorganisaties, aandacht aan te geven. Ook in deze meting zien we dat Nederlanders vaak andere partijen aanwijzen als degenen die verantwoordelijk zijn voor het wolvenbeleid in Nederland. Daarom blijft het advies van de vorige keer staan: **Communiceer dat provincies verantwoordelijk zijn voor wolvenbeleid**

Resultaten

Leeswijzer (1/2)

In dit rapport kijken we naar de verschuivingen in het draagvlak voor de wolf onder het Nederlandse publiek ten opzichte van januari 2020*. In dit deel gaan we in op verschillende onderwerpen, zoals houding, beeldvorming, kennis en beleid.
*https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/03/31/maatschappelijk-draagvlak-voor-de-hervestiging-van-de-wolf-in-nederland.

Daarnaast lichten we een specifieke doelgroep in het rapport uit: inwoners van gebieden waar in het afgelopen jaar is vastgesteld dat schapen zijn gedood door wolven. Deze gebieden noemen we wolvengebieden. BIJ12 houdt een overzicht bij van gemelde aanvallen op landbouwhuisdieren (zoals schapen) door wolven of andere dieren. Dit overzicht vindt u hier: (https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/wolf/). Op 19 oktober hebben we het overzichtsbestand van BIJ12 geraadpleegd om te achterhalen waar in het afgelopen jaar aanvallen van wolven zijn voorgekomen. Deze plekken heeft Motivaction gekoppeld aan zogenaamde CEBUCO-gebieden, of verzorgingsgebieden rondom grote steden, om de woonregio te bepalen. Omdat in deze CEBUCO-gebieden ook grote steden zitten, is ook gekeken naar de mate van stedelijkheid (het aantal huishouden per vierkante kilometer). Er is voor gekozen om inwoners van *zeer sterk* stedelijk gebied niet mee te laten tellen in de doelgroep *inwoners van wolvengebieden*. In de bijlagen vindt u de specifieke CEBUCO-gebieden voor dit onderzoek.

In de meting van januari is ook gekeken naar inwoners van wolvengebieden. In het huidige rapport kijken we dan ook naar verschuivingen in het draagvlak voor de wolf onder inwoners van wolvengebieden. Daarnaast kijken we in hoeverre de mening van inwoners van wolvengebieden verschilt ten opzichte van het Nederlands publiek.

Proces vaststellen inwoners van wolvengebieden

Plekken vaststellen waar BIJ12 heeft aangetoond dat een wolf schapen heeft gedood. → Deze plekken koppelen aan een CEBUCO-gebied → Mate van stedelijkheid vaststellen van inwoners van de geselecteerde CEBUCO-gebieden → Inwoners van wolvengebieden zijn inwoners van de vastgestelde CEBUCO-gebieden, zonder degenen die in zeer sterk stedelijk gebied wonen.

Leeswijzer (2/2)

Significante verschillen

In de rapportage tonen we de resultaten in de vorm van grafieken of tabellen. In tekst bespreken we de belangrijkste inzichten. Waar relevant gaan we in op verschillen met de vorige meting. Alle resultaten, inclusief verschillen tussen achtergrondkenmerken en metingen, zijn terug te vinden in het separaat geleverde tabellenboek.

Door het hele rapport worden de significante verschillen aangegeven met een kleur, in de vorm van pijlen, gekleurde cijfers en asterisken.

Groen, ⬆ of * = resultaat in oktober is significant hoger dan in januari.

Rood, ⬇ of ** = resultaat in oktober is significante lager dan in januari.

Significanties van de verschillen tussen metingen zijn gebaseerd op de gemiddeldes van antwoordschalen, terwijl in tabellen en grafieken veelal percentages getoond worden. Om die reden kan het bijvoorbeeld voorkomen dat een percentage van een groep dat lager is, toch groen gekleurd is (waarmee een significante oververtegenwoordiging wordt aangeduid). Dat resultaat is dan op gemiddelde niveau wel significant hoger. Geaggregeerde percentages die we in de tekst noemen, kunnen soms iets (1 procentpunt) afwijken van de som van de onderliggende percentages in de grafiek. Dat komt door afrondingsverschillen. Percentages lager dan 2% zijn soms niet opgenomen in de grafiek. Dit is vanwege de leesbaarheid van de grafiek.

Hoofdstuk 1: Draagvlak voor de wolf licht gedaald

Dit heeft geen effect op bezoekintentie

Draagvlak voor de wolf in Nederland is iets afgenomen

Is de wolf wat jou betreft welkom of niet welkom in Nederland?
Basis: Nederland representatief

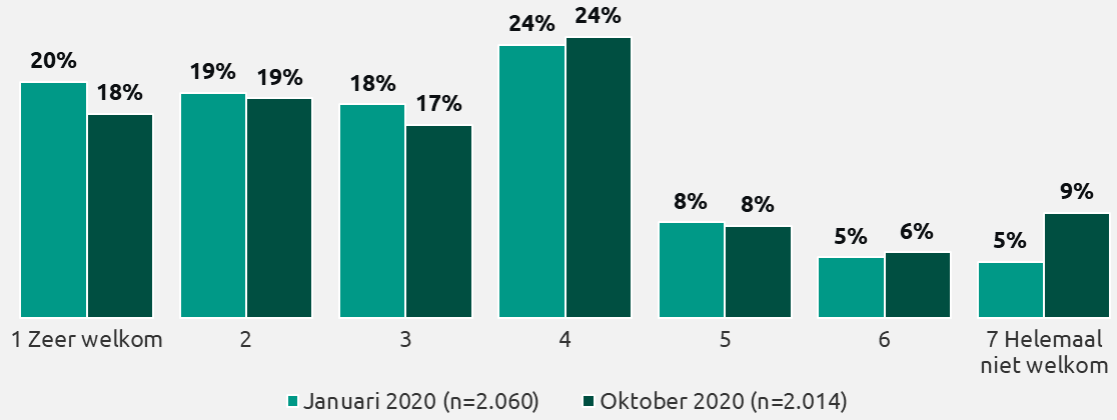

Welkom:
- Nederlands publiek:
  - Januari 2020: 57%
  - Oktober 2020: **54%**
- Inwoners van wolvengebieden:
  - Januari 2020: 59%
  - Oktober 2020: **52%**

Niet welkom:
- Nederlands publiek:
  - Januari 2020: 18%
  - Oktober 2020: **23%**
- Inwoners van wolvengebieden:
- Januari 2020: 23%
- Oktober 2020: 25%

Groen = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
Rood = resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

De meeste Nederlanders vinden dat de wolf welkom is in Nederland. Echter, ten opzichte van januari geleden is de steun wel iets afgenomen. Zo vinden minder Nederlanders dat de wolf welkom is in Nederland (54% vs. 57% in januari).

- **Woongebied:** binnen wolvengebieden is de steun voor de wolf afgenomen van 59% in januari naar 52% in oktober. Er is geen verschil in de mate van steun tussen inwoners van wolvengebieden en het Nederlands publiek in oktober.

Tegelijkertijd steeg het aantal Nederlanders dat vindt dat de wolf niet welkom is in Nederland van 18% naar 23%.

- **Woongebied**: De toename in tegenstanders zien we niet binnen wolvengebieden. De mate waarin inwoners tegen de terugkeer van de wolf zijn, is op dit moment gelijk aan het Nederlands publiek.

Toename in aantal aanvallen op schapen door wolven heeft weinig invloed op de eigen mening

De wolf laat zich steeds vaker zien in Nederland. Hierdoor komen ook vaker aanvallen op schapen voor. Om te achterhalen wat het effect is van deze toename in aanvallen op de mening van Nederlanders over de wolf, is deze meting een nieuwe vraag gesteld (zie deze vraag hier rechts op de pagina).

De toename in aanvallen heeft volgens de meeste Nederlanders geen invloed op hun mening (68%). Bijna een vijfde van de Nederlanders (17%) geeft aan dat dit hun mening over de wolf in negatieve zin heeft veranderd. 8% is juist positiever over de wolf gaan denken.

- **Woongebied**: onder inwoners van wolvengebieden is, naar eigen zeggen, de mening over de wolf niet veranderd (66%). 18% geeft aan dat hun mening in negatieve zin is veranderd en 10% is positiever over de wolf gaan denken.
- We zien geen verschillen tussen inwoners van wolvengebieden en het Nederlands publiek in de mate dat zij naar eigen zeggen zijn beïnvloed door het groeiende aantal wolven in Nederland.

Nu wolven zich vaker laat zien in Nederland, komen aanvallen op schapen steeds meer voor. In hoeverre heeft dit je mening over de wolf in Nederland veranderd?

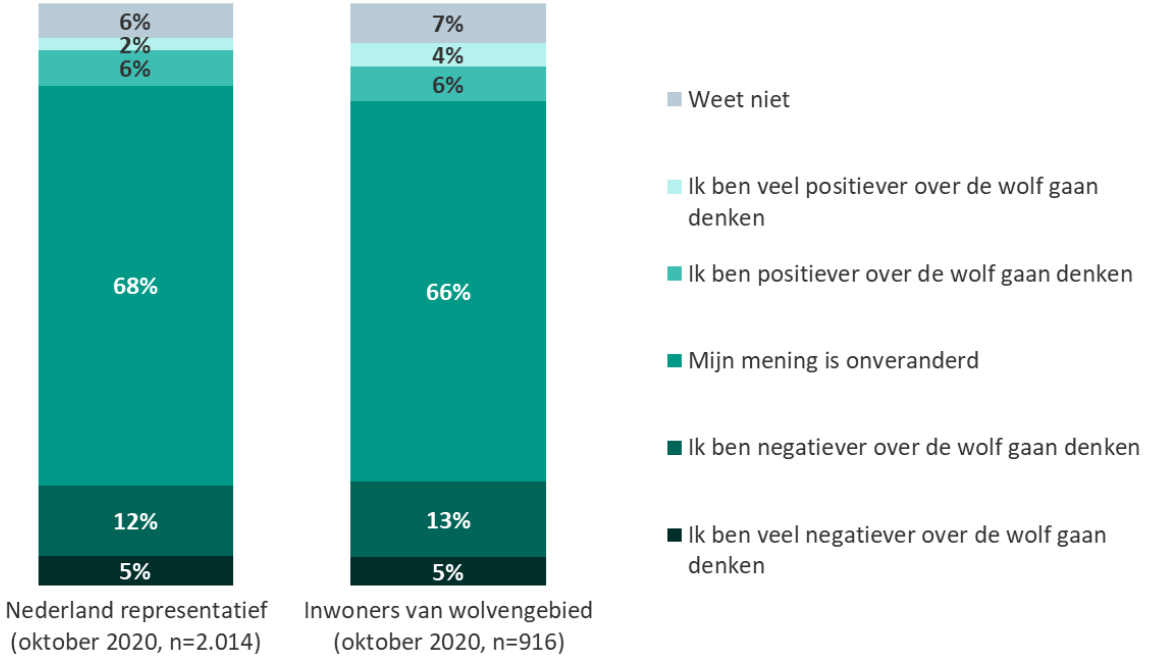

Voorstanders noemen vaker dat de wolf een verrijking is voor de Nederlandse natuur

Net als in januari redeneren voorstanders dat de natuur zelf bepaalt of de wolf in de Nederlandse natuur past. Deze reden wordt in oktober wel wat minder genoemd (67% vs. 71% in januari). Het argument dat de wolf vroeger ook in Nederland voorkwam wordt ook minder vaak genoemd (43% vs. 52%).

Daarentegen noemen voorstanders nu vaker als reden dat de terugkeer van de wolf een verrijking is van de Nederlandse natuur (61% vs. 53% in januari). Daarnaast noemen voorstanders in oktober ook vaker dat wolven zorgen voor een natuurlijk evenwicht in de natuur (59% vs. 53%) en dat het spannend is (10% vs. 5%).

- **Woongebied:** inwoners van wolvengebieden noemen de argumenten waarom de wolf welkom is vrijwel net zo vaak als het Nederlands publiek.
- Verder zien we dat inwoners van wolvengebieden vaker dan in januari noemen dat de wolf voor evenwicht in de natuur zorgt (van 54% naar 61%) en dat zij minder vaak als reden geven dat de wolf een inheems dier is (van 53% naar 45%).

*Aan respondenten zijn de termen zwakkere dieren en wildstand als volgt uitgelegd:
- Onder zwakkere dieren verstaan wij jonge, oude en zieke dieren.
- Onder wildstand verstaan wij de hoeveelheid dieren van een bepaald soort, bijvoorbeeld het aantal aanwezige herten

Waarom vind je dat de wolf welkom is in Nederland?
Basis: vindt dat de wolf welkom is

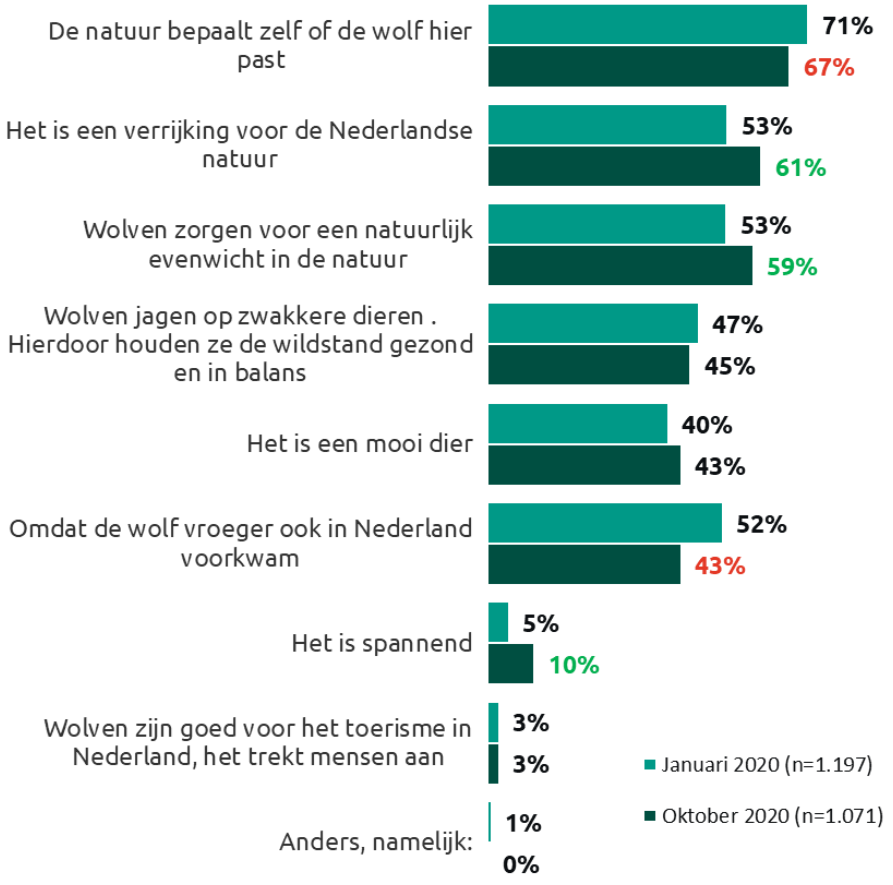

Groen = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
Rood = resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

Tegenstanders noemen vaker dat wolven vee eten en geld kosten

Tegenstanders van de wolf zien vaker dan in januari de negatieve gevolgen van wolven. Met name het beeld dat wolven vee eten is sterk toegenomen (61% vs. 42% in januari). Daarnaast noemen tegenstanders ook vaker dan in januari dat er te veel wolven in Nederland komen door een gebrek aan een natuurlijke vijand voor de wolf (48% vs. 41%) en dat wolven geld kosten omdat zij schade veroorzaken (42% vs. 28%). Tegenstanders noemen verder ook vaker dat wolven in Nederland slecht zijn voor het toerisme (15% vs. 9%).

Tegenstanders vinden in oktober dan ook vaker dat wolven in afgeschermde gebieden horen.

- **Wolvengebieden**: de mate waarin inwoners van wolvengebieden de verschillende tegenargumenten noemen is hetzelfde als onder het Nederlands publiek. Verder zien we dat ook inwoners van wolvengebieden vaker dan in januari noemen dat de wolf vee eet (60% vs. 45%) en geld kost (44% vs. 33%). Minder vaak noemen inwoners in oktober dat wolven gevaarlijk zijn voor mensen (16% vs. 25%).

Waarom vind je dat de wolf niet welkom is in Nederland?
Basis: vindt dat de wolf niet welkom is

Groen = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
Rood = resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

Extra gegeven toelichten in de vragenlijst bij deze antwoorden:
*bijvoorbeeld huisdieren aanvallen of vuilniszakken kapot maken
**wat voor overlast en gevaarlijke situaties kan zorgen

Bezoekintentie van gebieden waar wolven voorkomen niet veranderd sinds januari

Zou je gaan wandelen/fietsen/recreëren in een natuurgebied waar wolven voorkomen? Basis: Nederland representatief

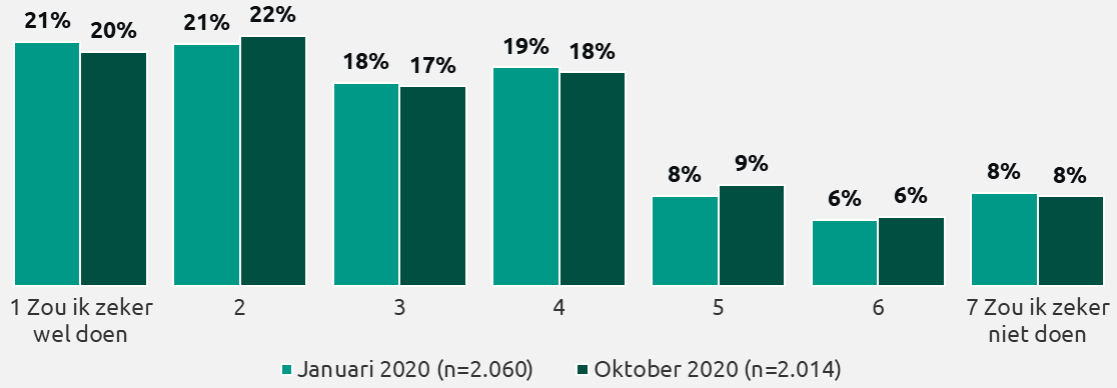

Wel recreëren:
- Nederlands publiek:
  - Januari 2020: 60%
  - Oktober 2020: 59%
- Inwoners van wolvengebieden:
  - Januari 2020: 64%
  - Oktober 2020: 60%

Niet recreëren:
- Nederlands publiek:
  - Januari 2020: 22%
  - Oktober 2020: 23%
- Inwoners van wolvengebieden:
  - Januari 2020: 21%
  - Oktober 2020: 22%

Groen = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
Rood = resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

In vergelijking met januari is de intentie om te recreëren in gebieden waar wolven voorkomen onveranderd. Circa zes op de tien Nederlanders zijn niet van plan natuurgebieden te mijden (59% vs. 60% in januari). Ook het percentage Nederlanders dat dergelijke natuurgebieden wel zal mijden is gelijk gebleven (23% vs. 22% in januari).

- **Woongebied**: in vergelijking met januari is de bezoekintentie onder inwoners van wolvengebieden onveranderd. De zekerheid waarmee inwoners aangeven de natuurgebieden ‘zeker wel’ te blijven bezoeken is wel iets afgenomen In januari gaf 26% aan zeer zeker de intentie te hebben om natuurgebieden te blijven bezoeken. In oktober is dat gedaald naar 21%.
- Er is geen verschil tussen de bezoekintentie van het Nederlands publiek en inwoners van wolvengebieden.

Hoofdstuk 2: Wolven zorgen voor overlast

Nederlanders denken vaker dat wolven schapen eten

Beleving dat de wolf voor overlast zorgt toegenomen

De perceptie dat er in Nederland genoeg natuur en ruimte is voor wolven, is in vergelijking met januari bijna niet veranderd. 56% menen dat van wel (vs. 55% in januari). 37% denkt van niet (vs. 35%).

- **Woongebied**: inwoners van wolvengebieden verschillen niet de mate waarin zij denken dat er ruimte is voor wolven in Nederland.

De beleving dat wolven voor overlast zorgen is toegenomen. Meer Nederlanders denken dat een enkele wolf voor veel overlast en/of schade zal zorgen (27% vs. 18% in januari). Een meerderheid denkt nu ook dat meerdere wolven voor veel overlast en schade zorgen (61% vs. 48% in januari).

- **Woongebied**: deze groeiende trend zien we ook terug binnen wolvengebieden (enkele wolf: 28% vs. 22% in januari; meerdere wolven: 63% vs. 51% in januari). De mate waarin een enkele wolf of meerdere wolven voor overlast zorgen in oktober is onder inwoners van wolvengebieden gelijk aan de beleving va het Nederlands publiek.

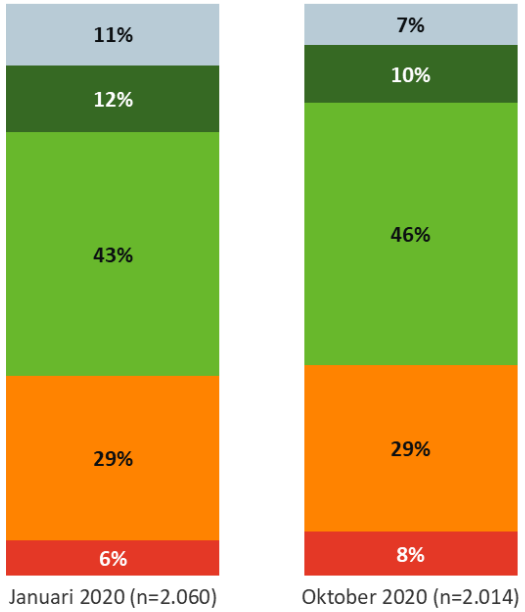

Los van of je voor of tegen de terugkeer van de wolf in Nederland bent, is er in Nederland genoeg natuur en ruimte voor wolven?
Basis: Nederland representatief

- Zeker niet
- Ik denk het niet
- Ik denk het wel
- Zeker wel
- Weet niet / geen mening

In welke mate denk je dat één enkele wolf of meerdere wolven in Nederland overlast en/of schade zou kunnen veroorzaken?
Basis: % (zeer) eens

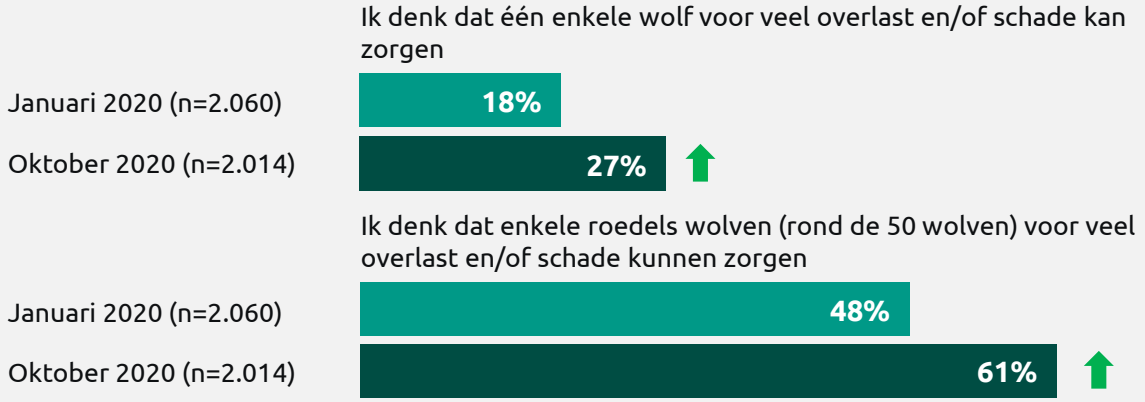

= resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting

Beschermde status van wolf beter bekend

Het is onder Nederlanders beter bekend geworden dat de wolf een beschermd dier is in Europa (74% vs. 58% in januari). Een vijfde (20%) geeft aan niet te weten of de wolf een beschermd dier is. Dat zijn beduidend minder Nederlanders dan in januari (32%).

- **Woongebied**: de status van de wolf is ook beter bekend onder inwoners van wolvengebieden (72% vs. 61% in januari). Hierin verschillen inwoners van wolvengebieden niet van het Nederlands publiek.

Onder Nederlanders heerst nog grote onbekendheid over het zwerfgedrag van gevestigde wolven. Wanneer wolven een vaste plek hebben, gaan ze in principe niet meer rondtrekken. 20% van de Nederlanders is hier mee bekend. Dat is ongeveer gelijk aan januari (18%). Bijna de helft van de Nederlanders (46%) meent dat wolven mogelijk wel nog gaan rondtrekken. Ook dat is ongeveer gelijk aan januari (44%).

- **Woongebied**: de helft van de inwoners van wolvengebieden (48%) denkt dat de gevestigde wolven op de Veluwe mogelijk nog wel gaan rondtrekken en 19% denkt dat deze wolven op de Veluwe blijven. Deze beleving verschilt niet ten opzichte van januari.
- Inwoners van wolvengebieden en het Nederlands publiek verschillen niet in hun beeld over het zwerfgedrag van de gevestigde wolven op de Veluwe.

Kun je van de onderstaande stelling aangeven of ze volgens jou waar of onwaar zijn?
Basis: Nederland representatief

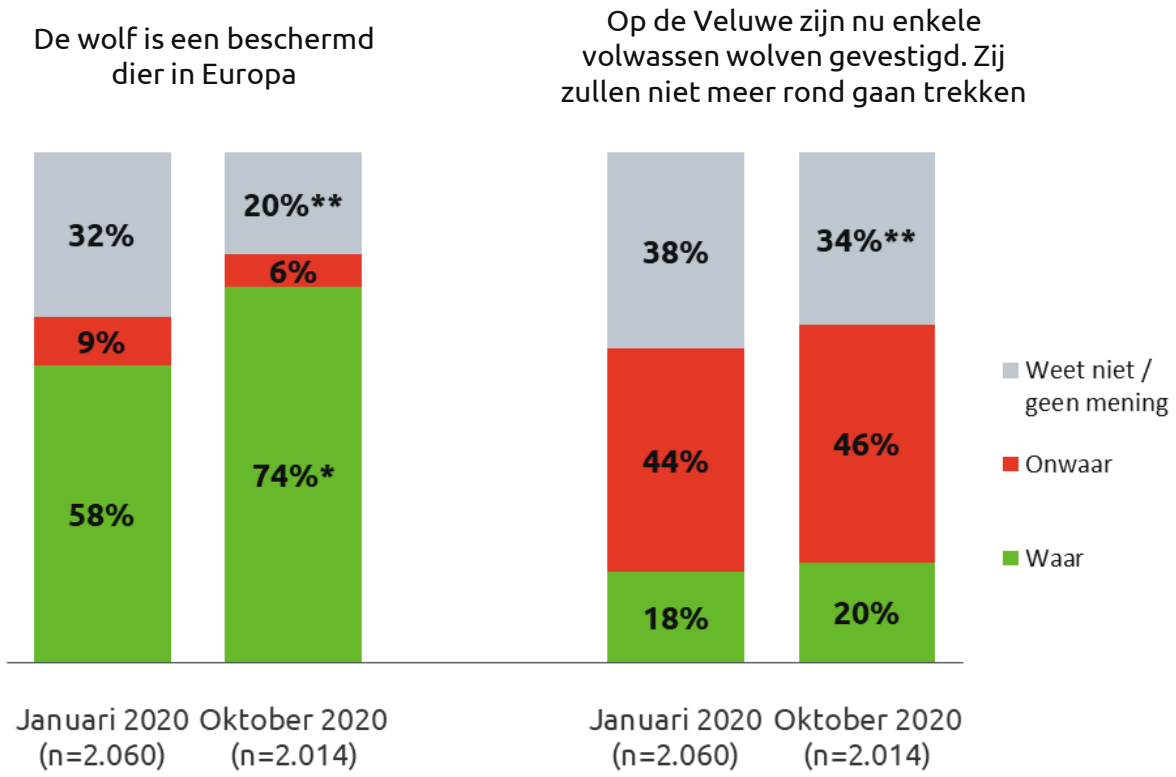

* = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
**= resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

Nederlanders denken vaker dat wolven vooral schapen en geiten eten als ze dichtbij dit vee leven

Ten opzichte van januari zijn er enkele verschuivingen in de opvattingen over de eetgewoontes van wolven. Dat komt over het algemeen omdat meer Nederlanders een mening hebben gevormd[1]. in Oktober geven meer Nederlanders aan dat het *niet* klopt dat wolven incidenteel schapen eten (21% vs. 12% in januari). Meer Nederlanders geven aan dat wolven die dicht bij vee leven, voornamelijk vee eten (61% vs. 46%).

- **Woongebied:** inwoners van wolvengebieden menen vaker dat het *niet* klopt dat wolven incidenteel schapen eten (20% vs. 14% in januari) en dat het *wel* klopt dat wolven vooral schapen eten als ze dichtbij vee leven (60% vs. 48% in januari). De resultaten zijn gelijk aan die van het Nederlands publiek.

De meeste Nederlanders denken nog steeds dat wolven vooral op wild jagen (60%). Maar er is een lichte toename in het aantal Nederlanders dat meent dat dit niet klopt (14% vs. 8%).

- **Woongebied:** inwoners van wolvengebieden geven minder vaak aan dat wolven vooral wild eten (59% vs. 66% in januari). Dit verschilt niet van het Nederlands publiek.

Verder geloven meer Nederlanders dat wolven geen dode dieren eten (21% vs. 16% in januari). Wolven eten echter wel degelijk dode dieren.

- **Woongebied**: inwoners van wolven gebieden geloven ook vaker dat wolven geen dode dieren eten (22% vs. 17% in januari). De resultaten zijn gelijk aan die van het Nederlands publiek.

[1]Het aantal Nederlanders dat geen antwoord kon geven, is afgenomen (zie de stellingen rechts).

Kun je van de onderstaande stelling aangeven of ze volgens jou waar of onwaar zijn?
Basis: Nederland representatief

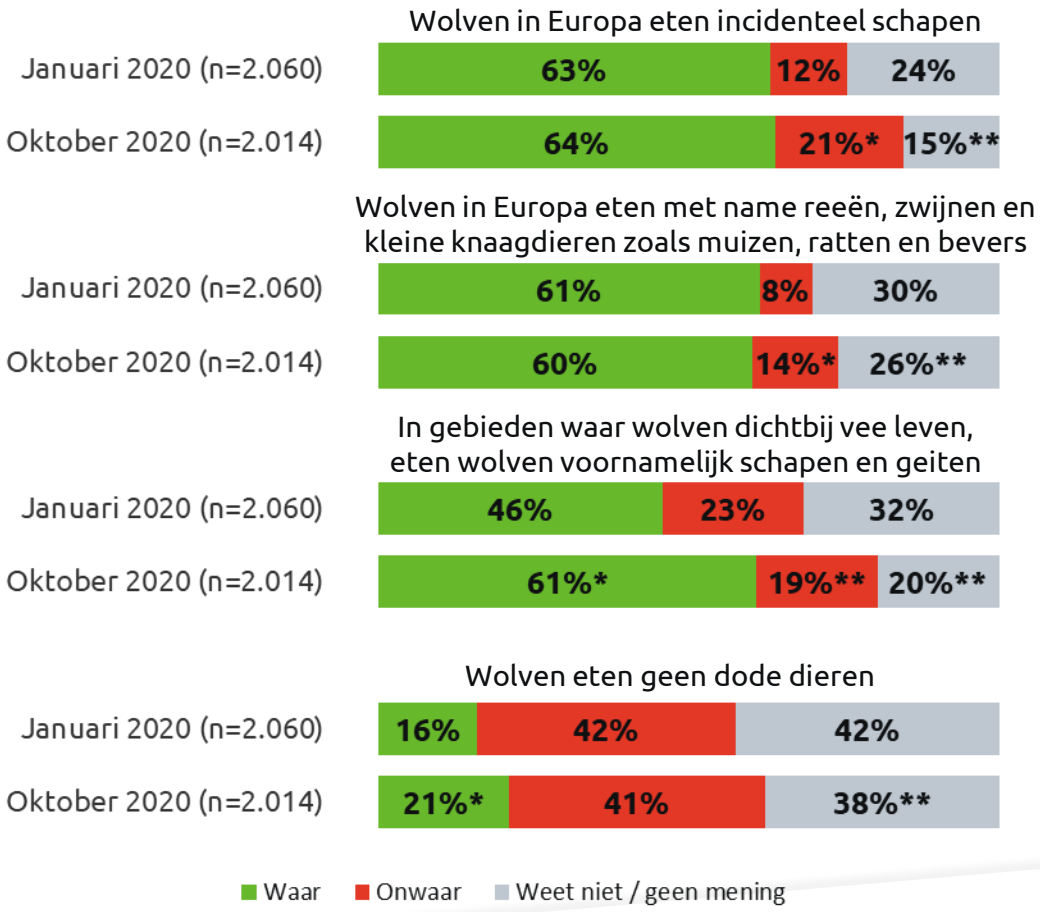

* = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
**= resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

Wolf vormt nog steeds geen bedreiging voor de mens

Nederlanders weten vrij goed dat de wolf geen bedreiging vormt voor de mens (76%). Een kleine groep (8%) vindt de wolf wel een bedreiging.

- **Woongebied**: inwoners van wolvengebieden denken hier hetzelfde over. 76% geeft aan dat het *niet* klopt dat wolven regelmatig mensen aanvallen.

De meeste Nederlanders weten dat wolven schuwe dieren zijn en mensen in principe niet aanvallen (77%). Er is echter een kleine toename in Nederlanders die denken dat dit niet waar is (9% vs. 6% in januari).

- **Woongebied**: onder inwoners van wolvengebieden zien we geen veranderingen ten opzichte van januari. 78% geeft aan dat het klopt dat wolven schuwe dieren zijn. Dit is gelijk aan het Nederlands publiek.

Verder denken meer Nederlanders dat het *niet klopt* dat wolven die dichtbij mensen leven, mensen vaker aanvallen (57% v. 53% in januari). Het aantal Nederlanders dat wel gelooft dat wolven die dichtbij mensen leven, mensen eerder aanvallen is gelijk gebleven (16%).

- **Woongebied**: inwoners van wolvengebieden denken hier vrijwel hetzelfde over. 57% geeft aan dat het niet klopt dat wolven mensen aanvallen als ze dichtbij leven. Volgens 15% klopt dit wel. We zien geen verschillen ten opzichte van januari.

Kun je van de onderstaande stelling aangeven of ze volgens jou waar of onwaar zijn?
Basis: Nederland representatief

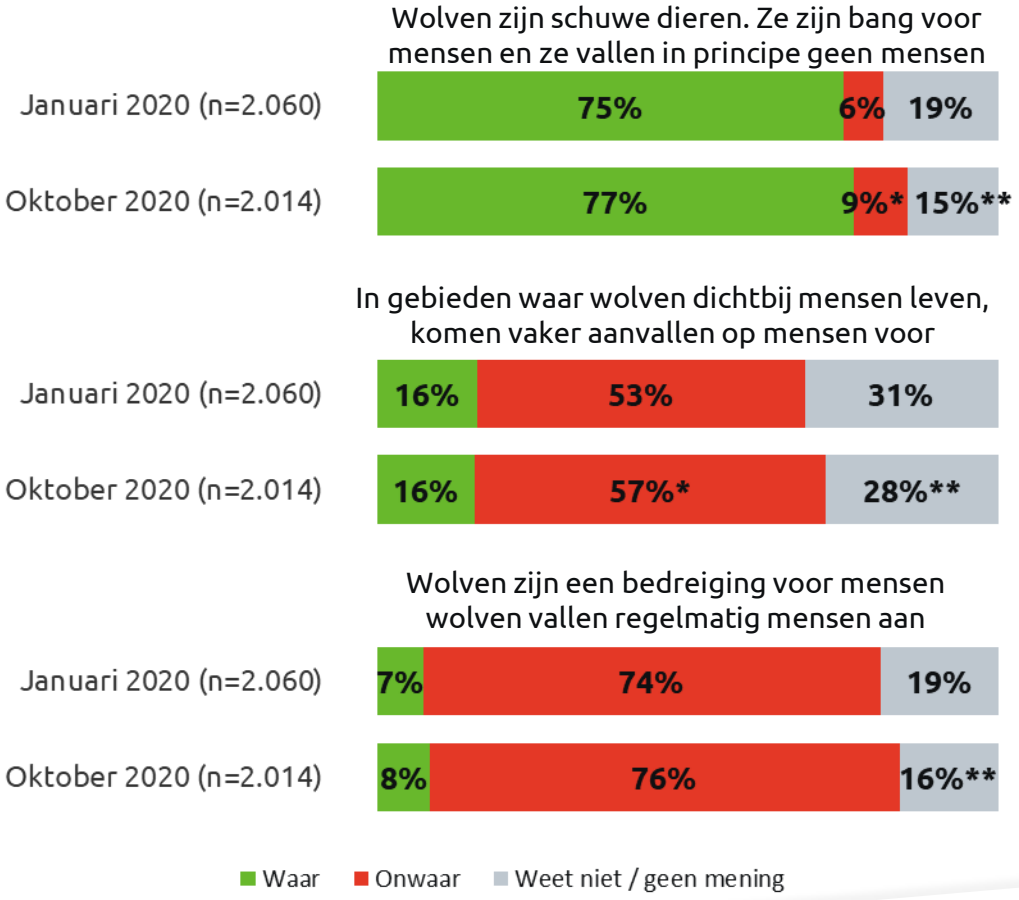

* = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
**= resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

Meer Nederlanders hebben iets over wolven vernomen

In vergelijking met januari zijn er *meer* Nederlanders die de afgelopen maanden helemaal iets over de wolf hebben gezien, gelezen of gehoord (89% vs. 84% in januari).

- **Woongebied**: ook inwoners hebben vaker iets over de wolf vernomen (91% vs. 85% in januari).

Televisie is het kanaal waar de meeste Nederlanders in aanraking zijn gekomen met informatie over de wolf (57%), gevolgd door kranten (26%) en nieuwswebsites (24%).

- **Woongebied**: Het gebruik in communicatiekanalen is vrijwel niet veranderd. Nog steeds vernemen de meeste inwoners informatie over de wolf via de televisie (56%), gevolgd door kranten (29%) en nieuwswebsites (21%).

Vergeleken met januari hebben mensen vaker iets over de wolf gezien, gehoord of gelezen via de televisie (+5%), nieuwswebsites (+4%), sociale media (+5%) en radio (+3%).

Waar heb jij in de afgelopen maanden iets over de wolf gezien, gelezen of gehoord? Basis: Nederland representatief	**Januari 2020** (n=2.060)	**Oktober 2020** (n=2.014)
Televisie	52%	**57%**
Kranten	26%	26%
Nieuwswebsites (bijv. Nu.nl)	20%	**24%**
Sociale media (zoals Facebook, Twitter, Instagram, etc.)	12%	**17%**
Radio	11%	**14%**
Natuurorganisaties (bijv. Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer)	10%	11%
Google	5%	6%
Documentaires	7%	5%
Ik heb met andere mensen er over gesproken	5%	5%
Provincie	3%	3%
Tijdschriften	3%	2%
Gemeente	1%	2%
De website 'Wolven in Nederland'	2%	2%
Boeken	1%	1%
De website 'Nowolves'	0%	0%
Ik heb nergens iets over de wolf gezien, gehoord of gelezen	16%	**11%**
Anders	1%	1%
Weet ik niet meer	8%	6%

Groen = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
Rood = resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

Hoofdstuk 3: Vraag om ander beleid groeit

Helft nog altijd voorstander van wolven naar Nederland laten komen

Natuurorganisaties, natuurbeheerders en overheid ‘in the lead’ bij het wolvenbeleid volgens Nederlanders

Volgens Nederlanders zijn het met name de natuurorganisaties die bepalen wat we met wolven doen in Nederland (59%), gevolgd door beheerders van natuurgebieden (51%) en de Rijksoverheid (45%).

- **Woongebied**: inwoners van wolvengebieden wijzen dezelfde partijen in dezelfde mate aan als degenen die het beleid bepalen (natuurorganisaties: 58%; beheerders van natuurgebieden: 51%; overheid: 45%).

De provincies, die het huidige beleid rondom wolven bepalen, worden door 31% van de Nederlanders genoemd. De Europese Unie heeft volgens een vijfde (19%) een bepalende rol in het beleid rondom wolven.

- **Woongebied**: 31% van de inwoners van wolvengebieden noemen de provincies als de beslissers en 18% noemt de Europese Unie.

In de meting van januari vroegen we Nederlanders welke organisaties volgens hen de leiding moesten nemen in het wolvenbeleid. Toen kwamen ook natuurorganisaties (64%) en natuurbeheerders (58%) naar voren als voornaamste spelers.

Welke organisatie(s) bepalen volgens jou wat we doen met wolven in Nederland?
Basis: Oktober 2020, n=2.016

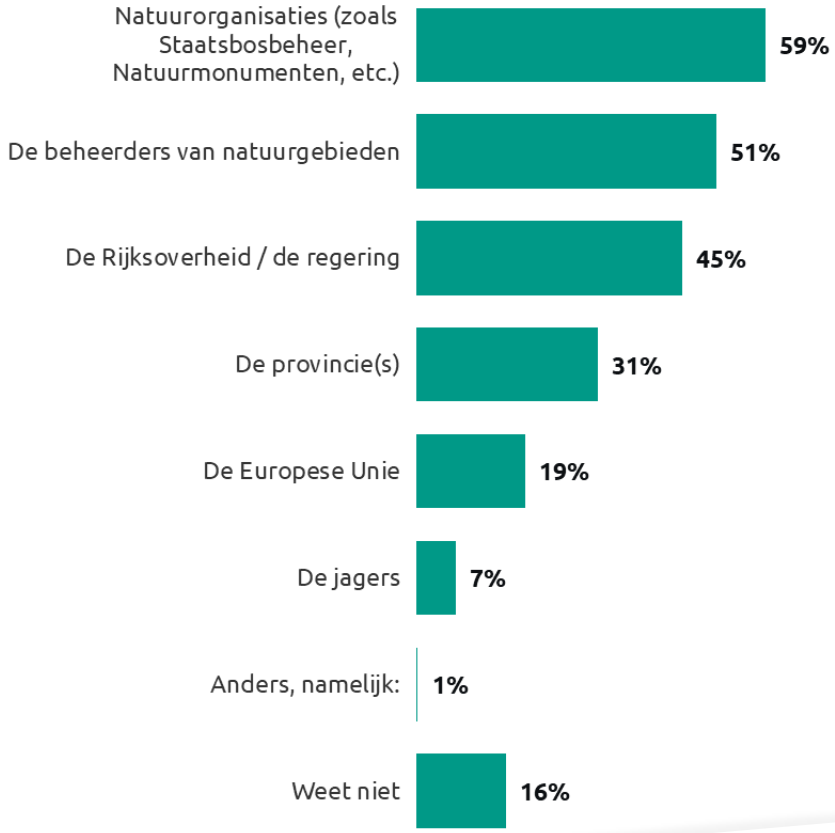

Iets meer Nederlanders hebben vertrouwen dat de herintroductie van de wolf veilig gebeurt

Nederlanders zijn, net als in januari, verdeeld over de vraag of de overheid tijd en geld moet steken in het onderwerp wolf. 38% vindt van wel 20% vindt van niet. In vergelijking met januari is het aandeel Nederlanders dat betrokkenheid van de overheid vraagt iets gegroeid (van 34% naar 38%).

Woongebied: 20% van de inwoners van wolvengebieden vindt dat de overheid zo min mogelijk tijd en geld moet steken in het onderwerp wolf. 37% wil dat de overheid wel tijd en geld stopt in het onderwerp wolf. De mate van gewenste betrokkenheid door de overheid is gelijk aan januari en aan de beleving van het Nederlands publiek in oktober.

Een ruime meerderheid heeft er vertrouwen dat de overheid voldoende oog heeft voor de veiligheid van mensen als het gaat om de aanwezigheid van de wolf (67%). Dat zijn iets meer Nederlanders dan in januari (63%). Het aandeel Nederlanders dat er geen vertrouwen in heeft dat de overheid kijkt naar de veiligheid is gelijk gebleven (9%).

- **Woongebied**: inwoners van wolvengebieden hebben meer vertrouwen in de overheid (66%) dan in januari (61%). Een op de tien (9%) heeft geen vertrouwen. De mate van vertrouwen is gelijk aan het Nederlands publiek.

In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?
Basis: Nederland representatief

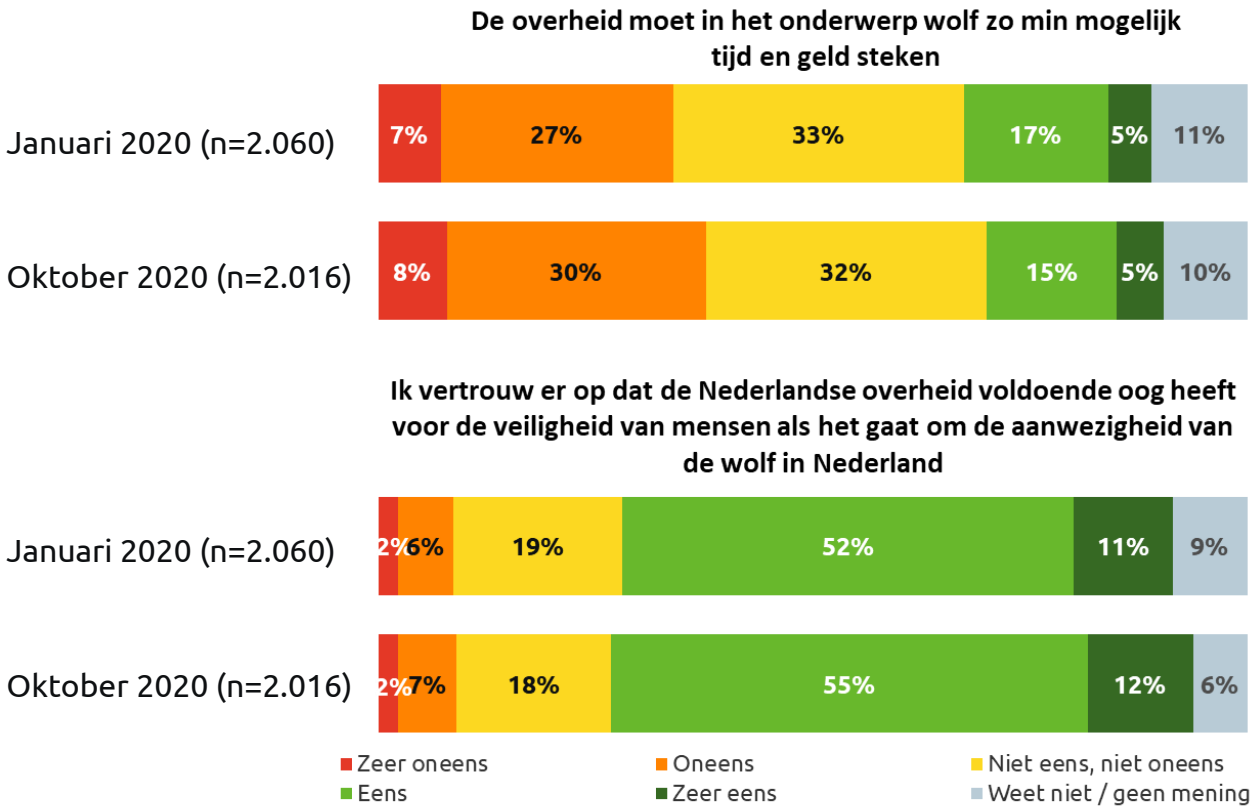

De helft vindt nog steeds dat wolven naar NL gehaald mogen worden, maar aantal tegenstanders iets gegroeid

De meeste Nederlanders vinden dat er op dit moment niets bijzonders gedaan hoeft te worden met wolven in Nederland (58%). De helft (50%) wil dat wolven makkelijker naar Nederland kunnen komen.

Er is echter een groei te zien in het aantal Nederlanders dat verandering in het beleid wil. Meer Nederlanders zijn tegenstander van het verbinden van natuurgebieden (31%) dan in januari (28%) én meer Nederlanders willen dat wolven worden tegen gehouden om Nederland in te komen (21%) dan in januari (14%). Daarnaast is er een kleine groei in de steun voor de meer ingrijpende maatregelen, zoals het vangen en terugbrengen van wolven (23% vs.18% in januari) en het afschieten van wolven (9% vs. 6% in januari).

- **Woongebied**: de mate waarin inwoners voor of tegen bepaald beleid zijn in oktober, verschilt niet ten opzichte van het Nederlands publiek. Ook onder inwoners is het aantal voorstanders voor het tegenhouden van wolven gegroeid ten opzichte van januari.

Wat vind jij dat er moet gebeuren met wolven in Nederland?

Basis: Nederland representatief

Ja | Nee | Weet ik niet/geen mening

* = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
**= resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

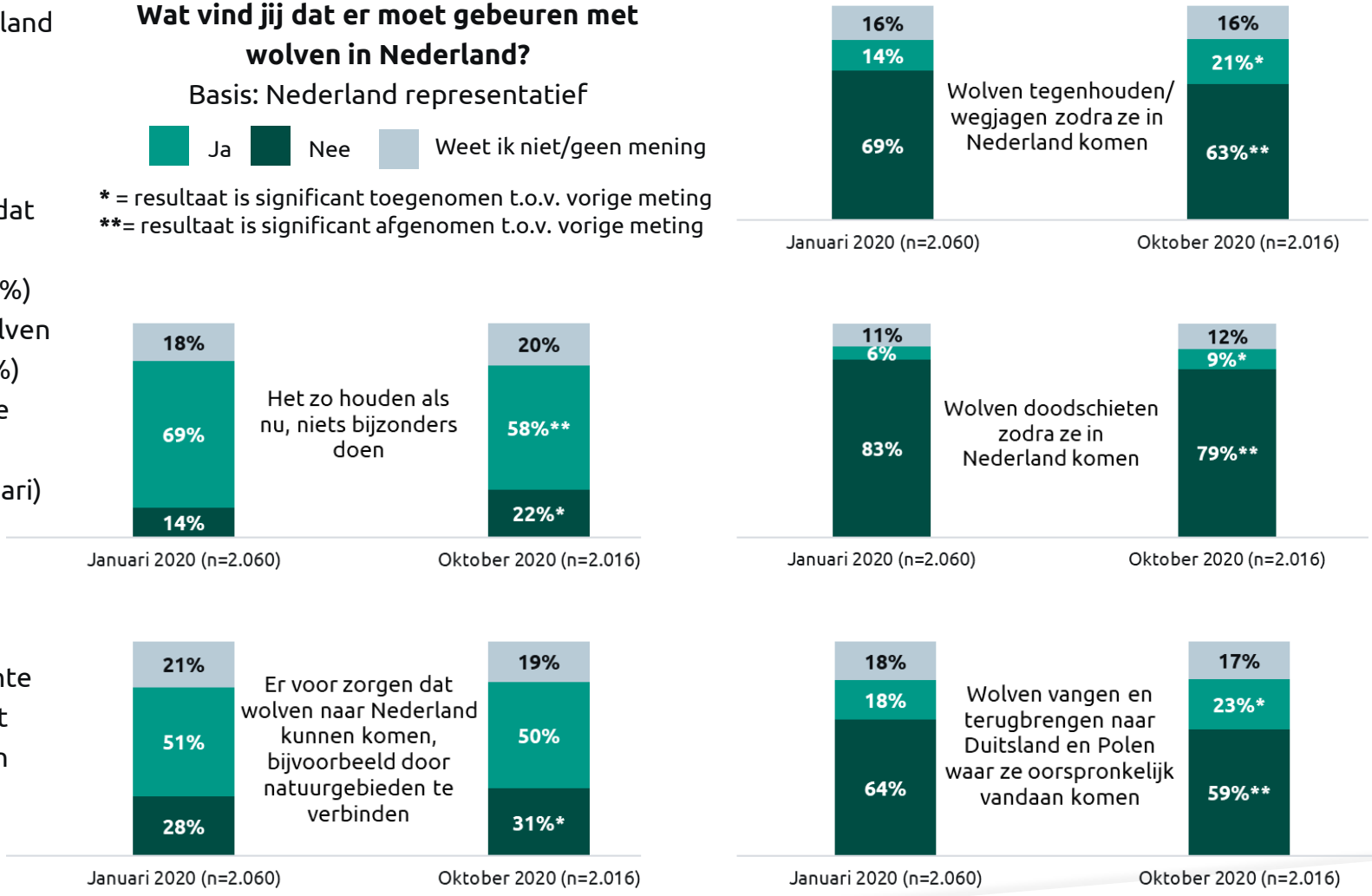

Meer Nederlanders vinden dat boeren financieel gecompenseerd moeten worden om hun vee te beschermen

In vergelijking met januari vinden meer Nederlanders dat de overheid boeren (deels) tegemoet moet komen in de kosten om schade door wolven te voorkomen (82% vs. 68% in januari). Nederlanders spreken zich vaker uit om boeren volledig te compenseren voor preventiemaatregelen (30% vs. 18%). Circa de helft van de Nederlanders vindt (nog steeds) dat boeren deels gecompenseerd moeten worden (52%).

- **Woongebied**: onder inwoners van wolvengebieden is de steun voor het compenseren van boeren voor het nemen van preventiemaatregelen tegen wolven toegenomen (84% vs. 77% in januari). De mate van het deels compenseren is vrijwel gelijk gebleven (51%). Meer inwoners vinden dat boeren volledig gecompenseerd moeten worden (33% vs. 22% in januari).

Vind je dat de overheid boeren moet betalen om schade te voorkomen, zoals het plaatsen van hekken en dergelijke?
Basis: Nederland representatief

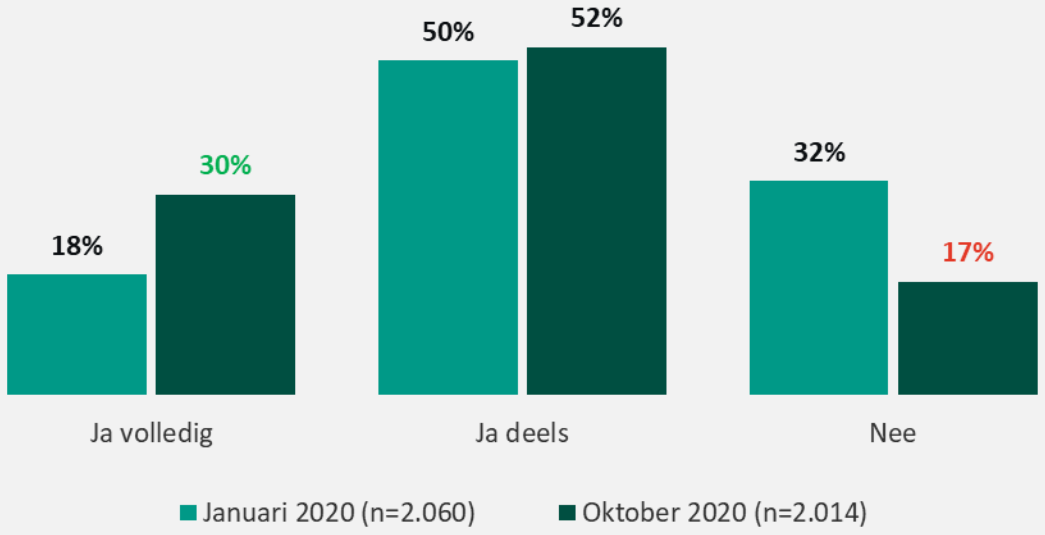

Groen = resultaat is significant toegenomen t.o.v. vorige meting
Rood = resultaat is significant afgenomen t.o.v. vorige meting

Bijlagen

Bijlage
Achtergrond informatie

Wie bij bij12? BIJ12 is een uitvoeringsorganisatie die de 12 provincies in Nederland ondersteunt bij de uitvoering van hun gemeenschappelijke taken, met name op het gebied van vitaal platteland (https://www.bij12.nl/over-bij12/). Zij regelt onder andere de tegemoetkoming aan boeren voor geleden faunaschade (schade door in het wild levende dieren).

BIJ12 houdt een overzicht bij van gemelde aanvallen op landbouwhuisdieren (zoals schapen) door wolven (of andere dieren) (https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/wolf/). Dit overzicht is gebruikt om wolvengebieden te definiëren.

Wat zijn CEBUCO-gebieden? De officiële definitie van de CEBUCO-gebieden luidt: een geografisch gebied, bestaande uit gemeenten die geconcentreerd zijn rondom één of meer economische verzorgingscentra. Ofwel een cluster van gemeenten waarvan de bewoners voor zaken als een uitgebreid winkelaanbod, werk, hoger onderwijs en gespecialiseerde medische voorzieningen georiënteerd zijn op een (in enkele gevallen meer dan één) centrale gemeente: het zogenaamde verzorgingscentrum.

Welke CEBUCO-gebieden zijn gebruikt? In eerste instantie is gekeken naar dezelfde CEBCO-gebieden als in de meting van januari. Dit waren de gebieden met de volgende CEBUCO-codes:: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 40, 47 en 48. De huidige meting omvat meer codes, omdat op meer plekken is vastgesteld dat een wolf daar schapen heeft gedood. In oktober zijn wolvengebieden met de volgende CEBUCO-codes gedefinieerd: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 34, 40, 41, 43, 47, 48 en 50. Voor beide indelingen geldt: inwoners die in *zeer sterk* stedelijk gebied wonen, vielen buiten de doelgroep.

In het huidige rapport maken we gebruik van een uitgebreidere indeling, omdat de wolf hier nou eenmaal recent is geweest. Inwoners van deze gebieden niet definiëren als inwoners van wolvengebieden zou daarom onjuist zijn. Echter, door de indeling uit te breiden, vergelijk je niet meer dezelfde groep mensen als in de meting van januari. Hierdoor is het niet zeker vast te stellen waardoor verschillen tussen metingen komen. Is er daadwerkelijk en verschil in sentiment of verschilt de doelgroep op achtergrondkenmerken die mogelijk de verschillen kunnen verklaren. Er is daarom tijdens de analyse gekeken in hoeverre de verschillende indelingen van invloed zijn op de resultaten. De resultaten verschilden minimaal. Op de volgende pagina lichten we deze toe.

Bijlage
Verschillen tussen CEBUCO-indelingen (1/2)

De cijfers tussen de oude CEBUCO-indeling en de nieuwe CEBUCO-indeling verschilden vaak een procentpunt. Hieronder lichten we de verschillen toe die van elkaar afwijken. We bedoelen hiermee resultaten die bij de ene indeling wijzen op een significante verandering, en bij de andere indeling niet.

Redenen waarom de wolf welkom is in Nederland:

Wanneer we kijken naar de originele en de nieuwe indeling, zien we verschillen in verklaringen voor de steun voor de wolf.

- De reden ‘de natuur bepaalt zelf’ is in de nieuwe indeling niet statistisch significant veranderd (67%) in vergelijking met januari (72%). In de originele indeling is deze reden echter significant afgenomen (61%) in vergelijking met januari.
- Waar in de nieuwe indeling vaker door inwoners wordt genoemd dat de wolf voor een natuurlijk evenwicht zorgt (62% vs. 54% in januari), geldt dit net niet voor de originele indeling (61%). Dit komt waarschijnlijk door de grootte van de steekproef als de oude indeling wordt gebruikt.

Redenen waarom de wolf niet welkom is in Nederland

Wanneer we kijken naar de originele en de nieuwe indeling, zien we verschillen in verklaringen onder tegenstanders van de wolf.

- In de nieuwe indeling noemen inwoners statistisch gezien vaker dat wolven geld kosten door de schade die ze veroorzaken (44%) in vergelijking met januari (33%). Als we kijken naar de originele indeling is deze reden net niet significant vaker genoemd (43%). Dit komt waarschijnlijk door de grootte van de steekproef als de oude indeling wordt gebruikt.
- In de nieuwe indeling noemen inwoners statistisch minder vaak dat wolven gevaarlijk zijn voor mensen (16%) in vergelijking met januari (25%). Als we kijken naar de originele indeling is deze reden niet significant minder vaak genoemd (20%).

Bijlage
Verschillen tussen CEBUCO-indelingen (2/2)

motivaction insights and strategy

Verschil in indelingen van wolvengebieden

Wanneer we kijken naar de originele en de nieuwe indeling, zien we verschillen in kennis over de wolf.

- In de nieuwe indeling geeft 22% aan dat zij niet weten of de wolf een beschermd dier is in Europa. Dit is significant lager dan in januari (28%). In de originele indeling verschilt het gevonden resultaat niet met januari (24%).
- In de nieuwe indeling geeft 22% dat het waar is dat wolven *geen* dode dieren eten. Dit is significant hoger dan in januari (17%). In de originele indeling verschilt het gevonden resultaat niet met januari (20%).

Verschil in indelingen van wolvengebieden

Wanneer we kijken naar de originele en de nieuwe indeling, zien we verschillen in gebruikte mediakanalen.

- In de nieuwe indeling geeft 5% aan dat zij documentaires hebben gezien van wolven. Dit is significant lager dan in januari (10%). In de originele indeling verschilt het gevonden resultaat niet met januari (7%).
- In de nieuwe indeling geeft 9% aan dat zij nergens iets hebben gezien, gehoord of gelezen over wolven. Dit is significant lager dan in januari (15%). In de originele indeling verschilt het resultaat niet met januari (12%).

Verschil in indelingen van wolvengebieden

Wanneer we kijken naar de originele en de nieuwe indeling, zien we verschillen in de houding naar de overheid.

- In de nieuwe indeling geeft 66% aan dat vertrouwen hebben in de overheid. Dit is significant hoger dan in januari (61%). In de originele indeling verschilt het gevonden resultaat niet met januari (65%). Dit komt waarschijnlijk door de grootte van de steekproef als de oude indeling wordt gebruikt.
- In de nieuwe indeling geeft 37% aan dat zij het *oneens* zijn dat de overheid zo min mogelijk tijd en geld moet steken in wolven. Dit resultaat verschil statistisch gezien niet met januari (33%). In de originele indeling verschilt het gevonden resultaat echter wel significant met januari (41%).

Bijlage
Onderzoekstechnische informatie - kwantitatief

motivaction insights and strategy

Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 26 oktober 2020 t/m 03 november 2020

Methode respondentenselectie & steekproef

Uit het StemPunt-panel van Motivaction

Representativiteit voor de kenmerken geslacht, leeftijd, opleiding, regio en Mentality is verkregen door vooraf bij steekproeftrekking rekening te houden met de verdeling van de Nederlandse bevolking op deze kenmerken en door achteraf de resultaten te wegen.

Incentives

De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen

Weging

De onderzoeksdata zijn gewogen (zie ook bijlage gewogen en ongewogen data), daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van het CBS.

Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden

Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Beeld- en geluidsopnames op cd en niet digitaal beschikbare schriftelijke primaire bestanden zoals ingevulde vragenlijsten, worden tot 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard.

Overige onderzoekstechnische informatie

Overige onderzoekstechnische informatie en een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst is op aanvraag beschikbaar voor de opdrachtgever.

Bijlage | Ongewogen en gewogen data

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Leeftijd				
18 t/m 24 jaar	147	7,3	225	11,2
25 t/m 34 jaar	216	10,7	325	16,1
35 t/m 44 jaar	254	12,6	343	17,0
45 t/m 54 jaar	359	17,8	396	19,7
55 t/m 64 jaar	466	23,1	341	17,0
65 t/m 80 jaar	572	28,4	384	19,1
Opleidingsniveau				
Hoog (wo/hbo)	618	30,7	552	27,4
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	1072	53,2	1025	50,9
Laag (ibo/basisschool/geen opleiding	324	16,1	437	21,7
Geslacht				
Mannen	959	47,6	999	49,6
Vrouwen	1055	52,4	1015	50,4

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	n	%	n	%
Regio				
3 grote gemeenten	201	10,0	244	12,1
West	596	29,6	594	29,5
Noord	220	10,9	202	10,0
Oost	406	20,2	417	20,7
Zuid	514	25,5	479	23,8
Randgemeenten	77	3,8	78	3,9
Mentality				
Moderne burgerij	452	22,4	437	21,7
Opwaarts mobielen	252	12,5	324	16,1
Postmaterialisten	236	11,7	199	9,9
Nieuwe conservatieven	184	9,1	180	8,9
Traditionele burgerij	240	11,9	238	11,8
Kosmopolieten	304	15,1	280	13,9
Postmoderne hedonisten	212	10,5	195	9,7
Gemaksgeoriënteerden	134	6,7	161	8,0

Wij verminderen onze footprint

Motivaction is ISO 14001-gecertificeerd

Motivaction gebruikt energiezuinige auto's

Motivaction gebruikt groene stroom

Motivaction gebruikt uitsluitend papier met een FSC-label

Auteursrecht

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage - anders dan integrale publicatie - is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.

Pers- en publicatiebeleid

Het vermelden van de naam van Motivaction in persberichten en/of andere publicaties over door Motivaction uitgevoerd onderzoek is gebonden aan een aantal voorwaarden, zoals vastgelegd in ons Pers- en publicatiebeleid.

Motivaction International B.V.

Marnixkade 109F
1015ZL Amsterdam

Postbus 15262
1001MG Amsterdam

020 589 83 83

info@motivaction.nl

www.motivaction.nl

Weet wat mensen drijft.

motivaction
insights and strategy